

1. Už dlhodobo sa aj na Slovensku vedú diskusie na tému obsahu vzdelania a výchovy. V poslednej dobe sa v tejto oblasti sa do značnej miery presadzuje utilitarizmus – predstava, že naše poznanie musí byť predovšetkým využiteľné. K čomu potrebuje dnešný človek dejiny?

2. Historik, rovnako ako iní sociálni vedci, nežije v slonovinovej veži dokonale neutrálnej vedy. Jeho práca je konfrontovaná so „spoločenskou objednávkou“, ktorá sa prejavuje v rôznych podobách. Na jednej strane sa písali dejiny spoločnosťou marginalizovaných a „mlčiacich“ skupín, hlásiacich sa ku slovu a hľadajúcich svoju identitu a svoje korene. Na druhej strane sa generovali vysoko konformné dejiny pritakávajúce panujúcim režimom a ich ideológiám. Každopádne, nielen v prípade týchto dvoch „krajností“ historiografia reaguje na podnety, potreby, výzvy prítomnosti. Sú pre ňu dôležité a poskytujú jej samej ako vede zmysel i legitimitu. Čo od nej dnes „spoločnosť“ očakáva? Aká je spoločenská objednávka a kto je dnes hlavným „objednávateľom“?

3. K akým výzvam a impulzom zvonku (z hľadiska tém a metód) by sa slovenská historiografia nemala obracať chrbtom? Môžete špecifikovať aj konkrétne z oblasti Vašej špecializácie...

4. Internet predstavuje v súčasnosti významné médium komunikácie aj v oblasti historiografie. Aký je Váš názor v tomto smere na kvalitu a obsah slovenského internetu?

JURAJ MARUŠIAK

(Ad. 1 - 4)

Ad. 1: Odpoveď je klasická. Aby vedel, kde je, odkiaľ prišiel a kam smeruje. A hlavne, kým je.

Ad. 2: Posledné spory ukazujú, že situácia sa zásadným spôsobom nezmenila, obe „krajnosti“ pretrvávajú. Dokonca mám pocit, že úloha konformnej historiografie v poslednom období narastá, čo je zrejme daň za to, že vstupom do EÚ sme sa zriekli značnej časti vlastnej suverenity, definovanej platnosťou legislatívy národného štátu. Kompenzáciou za jej stratu je práve hľadanie vlastných koreňov, hľadanie ďalších, už menej materiálnych a legislatívnych, ale o to viac duchovných zdrojov konsolidácie spoločnosti. Vývoj v okolitých európskych štátoch potvrdzuje, že Slovensko v tomto prípade nie je ojedinelé. Renesanciu nacionalizmu prežívajú okrem nových členských štátov aj v Nemecku, Francúzsku či v Holandsku.

Ak sa má história stať v plnom zmysle slova sociálnou **vedou** a nie nástrojom štátnej propagandy alebo súčasťou ideológie (potenciálnych) kontraelit, mala by sa „spoločenskej

objednávky“ oslobodzovať a snažiť sa poskytovať nezaujaté informácie. Samozrejme, nepredpokladám, že by sa to však niekedy mohlo stať.

Ad. 3: Z hľadiska tém je v slovenskej historiografii značne široký priestor. Určite chýba komparatívny výskum, v regionálnom, ale aj v širšom európskom kontexte. Pomerne málo rozpracované sú sociálne dejiny, ale aj v oblasti politických dejín, najmä pri dejinách 20. storočia, absentujú ucelené práce v rozsiahlych oblastiach – monografie o významných osobnostiach slovenskej politiky, ako napr. Alexander Dubček, Gustáv Husák, Milan Hodža a i., chýba systematickejší výskum dejín politických strán na Slovensku a napokon aj syntetické práce, ktoré by slovenské dejiny dokázali zaradiť do širšieho kontextu dejín Európy a stredoeurópskeho regiónu, ako to dokazujú historici v susedných štátoch, napr. Miroslav Hroch, Jerzy Kłoczowski či brilantný Jenő Szűcs. Z minulosti by som tu spomenul napr. Oskara Haleckého alebo Jaroslava Bidla. Žiaľ, tu máme veľa čo doháňať.

Hoci katedry politológie a medzinárodných vzťahov prispievajú k zvýšeniu počtu odborníkov na jednotlivé regióny sveta, neraz sa obmedzujú výlučne na súčasnosť. Bez analýzy historického kontextu však neraz môže vznikať deformovaný obraz reality cudzích štátov. Takže medzery sú aj v štúdiu svetových dejín.

Ad. 4: Internet je dynamické médium, ktorého úlohou bolo predovšetkým zabezpečiť čo najrýchlejší prenos informácií. Azda aj preto ho objavili najprv také vedy, ktoré si vyžadovali, prinajmenšom vo svojej aplikovanej podobe, momentálne reagovanie. Mám tu na mysli predovšetkým politológiu, v menšej miere aj sociológiu a následne, keďže internet je v prvom rade médium, aj teóriu mediálnej komunikácie. Historiografia objavila internet, resp. internet objavil historiografiu až v závese za uvedenými disciplínami. Čo sa týka prezentácie slovenskej histórie na webe, do značnej miere reflektuje stav slovenského internetu. Teda je v dystrofickom stave, k historickým webom, ktoré ma zaujali, patrí napr. www.druhasvetova.sk či <http://www.stur.sk/>. Predovšetkým vojenská história, ale aj dejiny techniky majú nadšencov, ktorí sa snažia o jej digitalizáciu, žiaľ, často na príliš amatérskej úrovni. Mne napríklad chýba kvalitná internetová stránka, venovaná povojnovým dejinám Slovenska, ktorá by zachytávala politické dejiny, ako aj dejiny každodenného života. České stránky nás z tejto biedy môžu vytrhnúť iba čiastočne a budme realisti, aj napriek vynikajúcim medziľudským kontaktom český záujem o Slovensko bude v budúcnosti skôr klesať, než stúpať. Aj preto želim vášmu časopisu, aby vychádzal čo najdlhšie a vyplnil tieto medzery.

Juraj Marušiak, PhD. (1970) je vedeckým pracovníkom v Ústave politických vied SAV a zároveň šéfredaktorom nezávislého analytického portálu Euromonitor International. Prednáša na Fakulte sociálnych a ekonomických vied UK a na súkromnej vysokej škole BISLA. Zaoberá sa problematikou najnovších dejín Slovenska po roku 1945, v posledných rokoch sa viac venuje problematike súčasných medzinárodných vzťahov v regióne strednej a východnej Európy. Je autorom vedeckej monografie "Slovenská literatúra a moc v druhej polovici päťdesiatych rokov"(Brno, 2001) a editorom, resp. spolueditorom viacerých vedeckých zborníkov.